

Oponentský posudek na habilitační spis Petra Hrubého „Metalurgická produkční sféra a neagrární sídelní struktura v závěru přemyslovské éry na centrální Českomoravské vrchovině“

Prof. Dr. Martin Bartelheim
Eberhard Karls Universität Tübingen
Institut für Ur- und Frühgeschichte und Archäologie des Mittelalters
Schloss Hohentübingen, D-72070 Tübingen
Telefon: 0 70 71 · 29 72 406, Telefax: 0 70 71 · 29 5269
Email: martin.bartelheim@uni-tuebingen.de
www.ufg.uni-tuebingen.de

Tübingen, 22. 09. 2016

Ve svém habilitačním spisu pojednává Petr Hrubý o jednom z klasických středoevropských montánních regionů, jehož nejznámějším centrem je Jihlava. Vyhodnocující text o 75 stranách je vpravdě krátký, opírá se ale o rozsáhlou dokumentaci, o čemž svědčí bohatá obrazová část s téměř 200 vyobrazeními. Po obecném úvodu do přírodních podmínek Českomoravské vrchoviny následuje detailní rozbor středověkého osídlování regionu, který byl pro českou korunu z hlediska přítomnosti nalezišť především polymetalických rud hospodářsky značně významný (Kap. 1). To velmi dobře zapadá do podobných kolonizačních tendencí v jiných hornických oblastech do té doby řídky osídlených, jak ukazuje Hrubého pěkně podaný přehled evropské středoasijské i předovýchodní produkce stříbra od 10. do 13. století (Kap. 2.1.). Je pozoruhodné, s jakou rychlostí se šířily báňskohutnické technologie na velké vzdálenosti, napříč často i vzájemně zneprátenými teritorii. Dobře a detailně je osvětlen chronologický vývoj produkce stříbra v přemyslovských zemích (Kap. 2.2.-2.3.) a to především díky úzkému propojení výkladu o dobově hospodářsky významných surovinových zdrojích s politickými dějinami a „světovým ekonomickým“ děním. Toto se P. Hrubému podařilo působivě představit, stejně jako vznik a funkce nezbytného řídicího aparátu pravidelných báňskohutnických provozů. Ten nepochybně sehrál i důležitou roli v procesu získání plné územní kontroly nad Českomoravskou vrchovinou Přemyslovci (Kap. 3).

S detailně historicky dokumentovaným stříbrorudným hornictvím a zpracováním kovů pozoruhodně kontrastuje chabé poznání produkce zlata v regionu. Navzdory existenci primárních zdrojů spočívalo získávání zlata převážně v rýžovnictví, po němž se v oblasti nachází jen málo datovatelných pozůstatků, jak ukazuje Hrubého komentář k dnes známým lokalitám. Význam tohoto odvětví montánní činnosti lze archeologicky uchopit jen neurčitě a jasné informace k němu neposkytují ani prameny písemné.

Dlouholetá praxe v archeologické památkové péči na Jihlavsku s množstvím montánně archeologických památek umožňuje P. Hrubému dobře uchopit v krajině dochované doklady někdejší báňské techniky, jejich funkce a také technologické periferie vlastních důlních, úpravnických a hutních zařízení (Kap. 5). To je nade vše pochybnost jádrem předložené práce a hlavním přínosem montánně archeologického výzkumu regionu, který je díky velmi užitečnému korpusu zdokumentovaných poznatků důležitý pro poznání vývoje středověkého stříbrorudného hornictví ve Střední Evropě. Konvolut završuje část věnovaná hornickým městům a sídlištím, jejichž nálezová základna je představena a diskutována v širších středoevropských souvislostech (Kap. 6).

Zajímavým aspektem předložené práce je pojednání o vlivu vrcholu stříbrorudného hornictví 13. století na přírodní prostředí. To je fenomén, který poutá pozornost i v ostatních klasických středověkých montánních regionech Evropy. Na Českomoravské vrchovině lze v souvislosti s hornictvím archeologicky a pedologicky dokumentovat určité narušení kvality vody a půdy. Bylo by zajímavé zjistit, do jaké míry lze také ze středověkých písemných pramenů regionu vyčíst informace o zacházení s přírodním prostředím v souvislosti s hornictvím, podobně jako existují zprávy o sporech mezi horníky a skláři o zdroje dřeva v Krušných horách.

Ve své práci prokazuje Petr Hrubý velkou kompetenci v oblasti montánní archeologie, což dokládá i značným počtem publikací nejen k pojednávané oblasti, nýbrž i k česko - saskému Krušnohoří. Touto shrnující formou s jednoduše přístupnou osnovou montánně archeologických dat v pojednávané oblasti, kdy tato data byla dosud publikována jen jednotlivě, doplnil Hrubý dosavadní desiderát výzkumu. Práce splňuje standardní požadavky na habilitační spis. Zbývá věřit, že bude brzy v odpovídající formě publikována.

Důrazně doporučuji fakultě přijetí tohoto spisu jako spisu habilitačního.

(podpis Martin Bartelheim)

Za správnost překladu: prof. Mgr. Jiří Macháček, Ph.D.
předseda habilitační komise

